

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİ KARARLARI BÜLTENİ

(Seçme Kararlar)

Nisan - 2023

Sayı 23

İçindekiler

YAŞAM HAKKI	3
İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE YASAĞI	6
ADİL YARGILANMA HAKKI.....	9
ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI	12
EĞİTİM HAKKI.....	24

© Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni (Seçme Kararlar), Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

1

YAŞAM HAKKI

1. *Ohanjanyan/Ermenistan¹ Kararı*

Öz: *Başvuru, başvuranın oğlunun askerlik görevini yaparken ölümü nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (“AİHS” veya “Sözleşme”) 2. maddesinin usul ve esas bakımından ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.*

Başvuranın oğlu T. Ohanjanyan, Ermeni ordusunda askerlik görevini ifa ederken 30 Ağustos 2007 tarihinde akşam yoklamasından sonra kontrol noktasına giderken, otopsi raporuna göre elektrik çarpması sonucu hayatını kaybetmiştir. Bununla birlikte, Ermenistan Silahlı Kuvvetleri Genelkurmayı tarafından T. Ohanjanyan'ın ölümünün koşulları hakkında yürütülen iç soruşturma kapsamında şebeke elektriği ile doğrudan bağlantısı olmadığı için atıfta bulunulan alanda anten tellerinde herhangi bir elektrik akımının olmayacağı anlaşılmıştır. Başvuran ise alınan ifadesinde; oğlunun 7 Ağustos 2007'de kız kardeşine, bir kavgaya karıştığını ve gözaltına alınmak üzere askeri polise gönderilmesi gerektiğini söylediğini, ayrıca, 22 Ağustos 2007'de diğer oğlunun, T. Ohanjanyan'ı ziyaret ettiğini ve T. Ohanjanyan'ın gözünün kırmızı ve kanlı olduğunu fark ettiğini ve yaralı gibi görünmekte olduğunu söylediğini ileri sürmüştür. Soruşturma sırasında, olay öncesinde askeri birlik tarafından tutulan tıbbi kayıtlara göre, 27 Ağustos 2007 tarihinde T. Ohanjanyan'a, sağ ayağın ayak başparmağında yırtılma olarak tanımlanan hususla ilgili olarak askeri birliğin sağlık personeli tarafından tedavi uygulandığı tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra, tanık D.H., S.S.'nin 2007 yılının Mayıs ayı sonunda veya Haziran ayının başında T. Ohanjanyan'ın yüzüne tokat attığına şahit olduğunu belirtmiş ve fakat 28 Nisan 2008 tarihli bir kararla müfettiş S.S.'yi kovuşturmamaya karar vermiştir. 13 Mayıs 2008 tarihinde, başvuran, oğlunun otopside önce çekilmiş cesedinin fotoğraflarını sunarak Askeri Savcıya şikayette bulunmuş ve bu fotoğrafların oğlunun olaydan önce yaralandığını açıkça gösterdiğini iddia etmiştir. 16 Mayıs 2008 tarihinde, otopsi yapan adli tıp uzmanı sorgulanmış ve uzman raporunun doğruluğunda ısrar etmiştir. Bunun üzerine, 13 Ocak 2010 tarihinde Bölge Mahkemesi sanıkları beraat ettirmiş ve 30 Mart 2010 tarihinde Yargıtay kararı onamıştır. Başvuranın itirazları üzerine, soruşturma daha sonra yeniden başlatılmış ve bundan sonra yetkililer bir dizi soruşturma faaliyeti yürütmüştür. Hükümet tarafından 10 Ocak 2022 tarihli yazışmalarında verilen bilgilere göre, T. Ohanjanyan'ın ölümüyle ilgili soruşturma henüz tamamlanmamıştır. İlgili belgelerin hiçbir kopyası sağlanmamıştır.

¹ Ohanjanyan/Ermenistan Kararı, No. 70665/11, 25 Nisan 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-224365>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (“AİHM veya Mahkeme”)Değerlendirmesi:

AİHM, başvuranın oğlunun ölümüne ilişkin soruşturmanın çok uzun bir süre devam etmesine karşın, ölümle ilgili gerçekleri ortaya çıkaramadığını, soruşturma aşamalarına ilişkin bariz dikkatsizlik ve bulgulara ilişkin bir takım ciddi tutarsızlıklar için tatmin edici açıklamaların bulunmadığını, bu soruşturmanın vardığı sonuçların güvenilir olduğunun ya da T. Ohanjanyan'ın ölümüne ilişkin açıklamanın inandırıcı ve tatmin edici olduğunun değerlendirilemeyeceğinin ve dolayısıyla, yetkililerin, başvuranın oğlunun gözetimleri altındayken meydana gelen ölümü için makul bir açıklama yapma yükümlülüklerini yerine getirmiş olduklarının kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. AİHM, bu nedenle Sözleşme'nin 2. maddesinin usul ve esas bakımından ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

2

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE YASAĞI

2. N.M./Belçika² Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın sınır dışı edilmek üzere tutuklu kaldığı sürenin uzun olduğu, tutukluluğunun hızla gözden geçirilmediği ve maruz kaldığı hücre hapsinin Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.*

Başvuran, 1949 doğumlu bir Cezayir vatandaşıdır. 1993 yılında bir Cezayir mahkemesi tarafından, üyesi olduğu parti olan İslami Selamet Cephesi için “suç amaçlı teçhizat temin etmek ve İslami Selamet Cephesi için para toplamak” suçundan otuz ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Başvuran, serbest bırakıldıktan sonra Avrupa'ya gitmek üzere Cezayir'i terk etmiş ve burada, Belçika da dâhil olmak üzere birçok başarısız uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur.

Belçika makamları, 27 Eylül 2017 tarihli bir karar ile başvurana, sınır dışı etme ve ülkeye yeniden giriş yasağı kararı ve bunun uygulanması amacıyla bir tutuklama kararı çıkarmıştır. Tutuklama kararında diğer hususların yanı sıra, başvuranın yakalandığı sırada geçerli bir oturma iznine sahip olmadığı ve bir terör örgütünün faaliyetlerine katılmaktan 2015 yılında hakkında yakalama emri çıkarıldığı belirtilmiştir. Söz konusu tutuklama kararı birkaç kez uzatılmıştır. Başvuran 20 Mart 2020'de serbest bırakılmıştır. Bu arada başvuran, Belçika ceza mahkemeleri tarafından Suriye'deki bir terör örgütüne üye olmaktan üç yıl hapis cezasına (2018'de) ve bir tutuklu arkadaşını tehdit etmekten sekiz ay hapis cezasına (2021'de) mahkûm edilmiştir.

Mahkemenin Değerlendirmesi:

Tutukluluk süresiyle ilgili olarak Mahkeme, başvuranın idari tutukluluk süresinin özellikle uzun olduğunun farkında olduğunu vurgulamıştır. Ancak, Belçika makamlarının sınır dışı işlemlerinin yürütülmesine ilişkin olarak gerekli özenle hareket ettiğini kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın üçüncü sığınma başvurusunun incelenmesinin özellikle karmaşık ve Cezayir'deki genel durum ve kişisel koşulları nedeniyle başvuranın fiilen karşı karşıya kaldığı risklere ilişkin değerlendirme gerektirdiğini ifade etmiştir. Bu nedenlerle Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 1 (f) maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

Mahkeme ayrıca soruşturmayı yürüten adli makamların hem iç hukuku hem de Sözleşmeyi göz önünde bulundurarak, başvuranın tutukluluğunun sınır dışı edilmesini amaçladığını, idari makamların bu hususta gerekli özeni gösterdiğini, başvuranın tehlikeli olduğunun tespit edildiğini ve iltica prosedürünün devam ettiğini belirtmiştir. Hiçbir yargı kararı, başvuranın tutukluluğunu hukuka aykırı bulmamıştır. Buna göre, başvuranın

² N.M./Belçika Kararı, No. 43966/19, 18 Nisan 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-224254>

tutukluluğunun Belçika adli makamları tarafından incelenmesinin, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi amaçları bakımından yeterli olmadığıın söylenemeyeceği vurgulanmıştır.

Mahkeme işkence ve kötü muamele yasağı bakımından yaptığı değerlendirmede hücre hapsinin tek başına Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal etmediğini yinelemiştir. Ayrıca, güvenlik, disiplin veya koruma nedenleriyle diğer tutuklularla temasın yasaklanmasının, tek başına insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele teşkil etmeyeceğini ifade etmiştir.

3

ADİL YARGILANMA HAKKI

3. Brădean vd./Romanya³

Öz: *Başvuru, başvuranların açtıkları tazminat davalarının süre aşımı nedeniyle reddedilmeleri nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.*

Mahkeme, uyuşmazlığın, başvuranların haksız fiilden dolayı sorumluluk ile ilgili Medeni Kanun'un genel hükümlerine dayanarak ve bu tür eylemler için üç genel yıllık zamanaşımı süresi içinde açtıkları davalarında, uyuşmazlığın çözümünde idare mahkemelerinin görevli olduğu sonucuna varılması ve davanın, bu davalar için öngörülen bir yıllık sürede açılmadığı gerekçesi ile reddedilmesinden kaynaklandığını tespit etmiştir.

Mahkemenin Değerlendirmesi:

Mahkemeye göre, mahkemelere erişim konusunda, yapılacak başvurulara zaman sınırlaması getirilmesi mümkündür. Uyuşmazlıkta, bir yıllık dava açma süresinin yargılamanın düzgün bir şekilde yürütülmesi sonucu adaletin tecelli etmesine hizmet etmek şeklinde meşru bir amacının olduğunun görüldüğü, ancak bu amaç ile ona ulaşmak için kullanılan araçlar arasında makul bir orantılık olup olmadığının incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Buna göre, Mahkeme, davanın süreaşımı nedeniyle reddedilmesinin, ilgili mevzuat ve içtihatlar ile davanın özel koşulları dikkate alındığında, başvuranlar için öngörülebilir olup olmadığını ve buna göre, davanın süresinde açılmadığı sonucunun orantılılık ilkesini ihlal edip etmediğini incelemiştir.

Mahkeme öncelikle, ilgili usul kurallarında bir açıklık bulunmamasının; yayınlanmış, erişilebilir ve başvuranın (gerekirse, o konuda yetkin birinden danışmanlık alarak) hangi adımları atması gerektiğini belirlemesini sağlayacak kesinlikte olan yerleşik içtihatlarla desteklenmesi durumunda, genel olarak bir sorun oluşturmadığını belirtmiştir. Mahkemeye göre, başvuranların açtıkları tazminat davasında idare mahkemelerinin görevli olduklarına ilişkin yasal düzenlemelerin; görev konusunun beş farklı mahkemede yaklaşık üç yıllık bir süre boyunca tartışıldığı ve mahkemelerde farklı görüşlerin savunulduğu dikkate alındığında netlikten yoksun olduğunu gözlemlenmektedir. Bu şartlar ve Hükûmetin başvuranların tazminat davalarını açmalarından önce uygulanacak kurallar açısından yerleşik bir içtihadın olduğunu ortaya koymadığı dikkate alındığında bir uzmandan yardım alındığında dahi başvuranların davalarında genel üç yıllık dava açma süresinin uygulanacağını beklemelerinin makul olduğu kabul edilmiştir. Mahkeme, başvuranların davalarında dava açma süresinin uygulanmasına ilişkin mevzuatın, başvuranlar açısından yeterince açık ve öngörülebilir

³ Brădean vd./Romanya Kararı, No. 21680/18, 21 Mart 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-223644>

olmadığını, dolayısıyla ilgili kuralların hukukilik belirlilik ilkesine uygun olmadığını belirtmiştir.

Mahkeme, ayrıca tüm bu süreçte başvuruların iş ve işlemlerinde, bu hukuki belirsizliğin sonuçlarına katlanmalarını gerektirecek bir durumun olmadığını da ifade etmiştir. Bu nedenle, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

4

ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI

4. E.K./Letonya⁴ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın kızıyla iletişim hakkı tanıyan kararın fiili olarak uygulanmaması nedeniyle Sözleşmenin 8. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.*

Başvuranın 2018 yılında eşinden boşanmış ve yerel mahkemeler çocuğun velayetini anneye vermiştir. Başvurana çocukla görüşme ve iletişim hakkı tanınmıştır.

Görüşmeler, çocuğun başvuranla görüşmek istememesi gibi gerekçelerle gerçekleşmemiştir. Bu süreçte başvuranın çocukla telefonla görüşmesi de engellenmiş ve/veya sağlanmamıştır.

Başvuranın talebi üzerine olaya müdahil olan Bāriņtiesa (Vesayet Kurumu), çocuğun annenin etkisi altında olduğunu, annenin arabuluculuk çalışmalarına katılmadığını ve görüşmelere engel olmaya çabaladığını rapor etmiş ancak annenin velayet hakkı ile ilgili işlem yapmamıştır. İşlem yapılmaması ile ilgili olarak başvuranın açtığı idari dava ise reddedilmiştir.

Başvuranın 4 yıl boyunca devam eden çeşitli yargısal ve idari başvuruları ve Bāriņtiesa'nın (Vesayet Kurumu) çabaları herhangi bir sonuç vermemiştir.

Başvuran, Letonya makamlarının, eski eşinin muhalefeti karşısında, kızıyla iletişim haklarını kullanmasına yardımcı olma şeklindeki pozitif görevlerini yerine getirmediğini ve kızıyla görüşmeden 4 yıl geçirdiğini ileri sürerek AİHM'e başvurmuştur.

Başvuran, iyi bir ilişkisi olan kızının zamanla annesinin etkisiyle kendisine karşı fikirlerinin değiştiğini ve yerel makamların çocuğun kendisiyle görüştürülmediği uzun süreçte annesinin etkisi altında ortaya çıkan görüşlerini dikkate alarak görüşme hakkını yeterince savunmadıklarını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, Vesayet Kurumunun etkin olmadığını, aile durumunu dikkate almadığını, kendisine yardım sağlamadığını ve bu eylemsizliğin kendisine bir dizi zaman alıcı ve nihai olarak etkisiz yola başvurma yükü yüklediğini ileri sürmüştür. Vesayet Kurumunun, yükümlülüğünden kaçınmaya çalıştığını, kendisi bir çözüm bulmak yerine anlaşmazlığın boşanan eşler arasında çözülmesini beklediğini ileri sürmüştür.

Mahkemenin Değerlendirmesi:

AİHM kararında ilk olarak, çocuğun talepleri ile başvuranın çocukla ilişki kurma hakkı arasında bir denge gözetilmesi gerektiğini ve bunun ulusal makamları ve mahkemeleri, inkâr edilemez derecede karmaşık bir durumla karşı karşıya bıraktığını kabul etmiştir. Buna ek olarak, AİHM, başvuranın eski eşinin uzmanlarla veya Kurum'la iş birliği yapmadığı hem

⁴ E.K./Letonya, No. 25942/20, 13 Nisan 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-224091>

Kurum kayıtlarında hem de yapılan yargılamalarda ortaya konmuşken, başvuranın haklarının korunması için gerekli tüm önlemlerin alındığını kabul edemeyeceğini de ifade etmiştir.

AİHM kararında, çocuk ebeveynlerden biriyle ne kadar uzun süre görüşmezse, çocuğun birlikte yaşadığı ebeveynin görüşlerinin çocuğun görüşmediği ebeveynle ilgili görüşlerini o kadar fazla etkileyeceğine işaret ederek; başvuranın görüşme hakkına dair karara uzun süre uyulmamasının bu karara uymayan ebeveyn için haksız bir avantaj yarattığını ve daha sonraki görüşmelerin engellenmesi için bir gerekçe haline geldiğini değerlendirmiştir.

AİHM, başvuranın görüşme hakkını kullanmak için yerel makamlar tarafından önerilenler de dâhil tüm elverişli iç hukuk mekanizmalarına başvurduğunu ve çabaları sonuçsuz kalsa da çocuğuyla temas kurmak için çaba sarf etmeye devam ettiğini vurgulamıştır. Buna karşın, Mahkemeye göre, yerel makamlar ve mahkemelerin gerekli tüm adımları attığını kabul etmeye imkân yoktur.

AİHM, başvuranın eski eşinin iş birliği yapmaması ve görüşmelere engel çıkarmaya yönelik davranışları dikkate alındığında olayı çözüme kavuşturmak için yerel mahkemelerin daha aktif bir rol oynaması gerektiğini değerlendirmiştir.

AİHM, tüm bu değerlendirmeler ışığında Sözleşmenin 8. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

5. *Simonova/Bulgaristan*⁵ Kararı

Öz: *Başvuru başvuranın reşit olmayan çocuklarıyla oturduğu evin imar mevzuatına aykırı olduğu gerekçesiyle yıkımı nedeniyle özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.*

Başvuran, Bulgaristan'ın Kuklen kasabasında bilinmeyen bir tarihte ev inşa etmiş ve çocuklarıyla birlikte yaşamaya başlamıştır. Şikâyet üzerine yapılan denetimde binanın bir kısmının başkasına ait arazi üzerine yapıldığının tespit edilmesi üzerine imar mevzuatına aykırı olduğu gerekçesiyle binanın yıkımına karar verilmiştir.

Başvuran yıkım kararının iptali için İdare Mahkemesine dava açmıştır. Dilekçesinde binanın inşasında hukuka aykırılık bulunmadığını ileri sürmüş, ailesinin içinde bulunduğu koşullara ilişkin bir bilgi sunmamıştır. Sadece, sonraki tarihlerde Mahkemeye sunduğu dilekçede binada 4 küçük çocuğuyla birlikte ikamet ettiğini ifade etmiştir. İdare Mahkemesi yıkım kararını hukuka uygun bulmuştur. Mahkeme kararından sonra Sosyal Hizmetler, başvuranla iletişime geçerek, binanın planlanan yıkımından sonra reşit olmayan çocukları için,

⁵ Simonova/Bulgaristan Kararı, No. 30782/16, 11 Nisan 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-224074>

örneğin akrabalarının yanında barınma sağlayamazsa, onların özel bir kuruma yerleştirilmesi teklifinde bulunmuştur. Bu tekliften sonra da birkaç kez belediye yetkilileri ile sosyal hizmetler, çocukların durumunu değerlendirmek için başvurularla görüşmeye çalışmışlar, başvurularına, çocukları yakındaki bir köyde yaşayan akrabalarının yanına göndermesini tavsiye etmişlerdir. Başvuran bu teklifi reddetmiştir. Yıkım işlemi 2017 yılında gerçekleşmiştir. Başvuran, yıkım emri verildiği esnada çocuklarının barınma sorununun yetkililer tarafından yeterince dikkate alınmadığından şikâyet etmektedir.

Mahkemenin Değerlendirmesi:

Mahkeme, başvurulara ait konutun başkasına ait arazinin üzerinde olması nedeniyle yıkım kararının kamu düzeni ve üçüncü kişilerin haklarının korunmasına yönelik meşru bir amacının olduğunu not etmektedir. Diğer taraftan Mahkeme, idare tarafından alınan yıkım kararında başvuranın ailesinin içinde bulunduğu özel koşullara ilişkin herhangi bir değerlendirme bulunmadığını, yerel mahkemenin de yıkım kararını hukuka uygun bulurken bu koşulları irdelemediğini, sadece sosyal hizmetlerin durumdan haber edildiğine yönelik tespitte bulunduğunu değerlendirmektedir. Mahkemeye göre evin başkasına ait arazi üzerine yapılması, kanalizasyon sistemine sahip olmaması gibi hususlar yıkım kararının onaylanmasını haklı gösterebilir. Bununla birlikte dört küçük çocuklu bir ailenin evsiz kalma riskine ilişkin zorlukları hafifletmeyi amaçlayan adımların atılması da yıkım kararı lehine güçlü bir argüman olarak görülebilirdi. Ancak İdare Mahkemesi bu konulara, diğer bir ifadeyle aile konutuna yapılan müdahalenin orantılılığına ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

Mahkeme, başvuranın da yıkım kararının yukarıda belirtilen hususlar bakımından yerel makamlar önünde yeniden incelenmesi için girişimde bulunmadığını hatırlatmaktadır. Ancak Mahkemeye göre, yıkım tarihinde bu incelemenin yapılmasını sağlayacak bir yargı yolu bulunmamaktadır. Mahkeme, Hükûmetin yıkım emrini uygularken, başvuran ve reşit olmayan çocuklarının yeniden yerleştirilmesi olasılıklarına ilişkin dengeli bir yaklaşım içerisinde olduklarını kabul etmektedir. Ancak bu girişim resmi bir prosedür dahilinde gerçekleşmemiş, yetkililer başvurulara kapsamlı bir çözüm sunmamıştır. Diğer taraftan yıkım kararının uygulanmasındaki gecikme, şüphesiz başvurulara bir miktar erteleme sağlasa da tek başına, başvuranın karşı karşıya olduğu soruna herhangi bir uygun çözüm getirmemiştir. Bu nedenle Mahkeme, başvuranın aile konutunun yıkılmasına yönelik kararın Sözleşme'nin 8. maddesini ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

6. *Mayboroda/Ukrayna*⁶ Kararı

Öz: *Başvuru, başvurana yapılan acil cerrahi müdahale sırasında kendisinin aydınlatılmış onam hakkını korumak için uygun düzenleyici çerçevenin bulunmaması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.*

Lviv Bölge Klinik Hastanesi'nde (hastane) geçirdiği bir ameliyatın ardından, başvuranın ameliyat sonrası iç kanama geçirmiş olabileceği tespit edilmiş ve sözlü onay vermesinin ardından acil bir cerrahi müdahale geçirmiştir. Bu müdahalede, daha önce sağlıklı olduğu teşhis edilen sol böbreği alınmıştır (nefrektomi). Başvuran böbreğinin alındığı konusunda bilgilendirilmemiş ve tedavi geçmişini özetleyen taburcu belgesinde de bundan bahsedilmemiştir. Bu durum başvuran tarafından daha sonra yapılan isimsiz bir telefon görüşmesi ile öğrenmiştir.

Başvuran tarafından açılan hukuk davaları, böbreğinin alınmasının kendisinden gizlendiği şikâyetiyle ilgili olarak tazminata hükmedilmesiyle sonuçlanmış, ancak böbreğinin alınmasının bilgisi veya rızası dışında gerçekleştirildiği yönündeki şikâyeti bakımından sonuç elde edilememiştir.

Mahkemenin Değerlendirmesi:

AİHM, her ne kadar Hükûmet tarafından bir ilk itirazda bulunulmamışsa da, ilk olarak, başvuranın başvuru AİHM önünde iken vefat etmesinden sonra kızının başvuruyu takip etme yetkisine sahip olup olmadığını değerlendirmiş ve mevcut yargılamaları sürdürme hakkına sahip olduğunu tespit etmiştir.

Başvuranın iddialarına Devlet yetkilileri tarafından bir yanıt verilmemesi - ki bu durum, hastaların aydınlatılmış onam hakkına ilişkin genel mevzuat hükümlerinin pratikte düzgün bir şekilde uygulanmasını sağlayan herhangi bir ulusal veya yerel kılavuz, standart veya resmi hastane kayıt ve prosedürlerinin bulunmamasıyla yakından bağlantılı görünmektedir - göz önünde bulundurulduğunda Mahkeme, davalı Devletin başvuranın aydınlatılmış onam hakkını korumak için uygun bir düzenleyici çerçeve oluşturma yönündeki pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediğine ve Sözleşmenin 8.maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

AİHM kararında, yerel mahkemelerin, başvuranın danışman doktorunun, görevini ihmal ederek, başvurana ya da en azından yakınlarını böbreğinin alındığı konusunda bilgilendirmekten sorumlu bulduğunu ve Dr. I.P.'nin tazminat ödemeye mahkûm olduğunu kaydetmiştir. Mevcut davada, bu tazminatın miktarının açıkça makul olmadığı veya zamanında ödenmediği ileri sürülmemiştir. Diğer yandan, başvuranın, diğer davalılar (LSM Üniversitesi, LRC Hastanesi ve

⁶ Mayboroda/Ukrayna Kararı, No. 14709/07, 13 Nisan 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-224077>

Dr. M.P.) aleyhindeki şikâyetlerinin reddedilmesi nedeniyle mağdur sıfatının devam ettiği iddiası ile ilgili olarak AİHM, görevinin iç hukuk hükümlerinin ihlali nedeniyle tek bir davalının sorumluluğuna karar vermek değil, Devletin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini belirlemek olduğunu kaydetmiştir.

Somut olayda, başvuranın bazı iddialarının ve hastane ile diğer davalılara karşı iddialarının reddedilmesinin, herhangi bir keyfilik veya açıkça eksik yaklaşım görüntüsü ortaya koymadığını tespit eden AİHM, başvuranın, Devletin kendisini doktorlarının bilgi gizlemesine karşı korumadığı iddiasının ulusal yargı sistemi tarafından yeterince ele alındığı kanaatine ulaşmıştır. Bu nedenle AİHM, başvuranın bu iddiası kapsamında Hükûmet'in mağdur statüsünün kaybına ilişkin itirazını kabul ederek, başvurunun bu kısmını kabul edilemez bulmuştur.

7. Abbasaliyeva/Azerbaycan⁷ Kararı

Öz: *Başvuru, başhekim olan başvuran hakkında ulusal gazetelerde yayınlanan makalelerde mesleki yeterliliğinden ziyade kişisel olarak eleştirilmesi ve söz konusu makalelerde istemediği evlenmeden önceki soyadının kullanılması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.*

Başvuranın kardeşi, 1990 yılında Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan özel bir polis gücü olan OMON'un Gazah bölge ofisinin başkanlığı görevini yürütmüştür. Başvuranın kardeşi Mart 1995'teki darbe girişimiyle ilgili olarak yargılanmış ve idam cezasına mahkûm edilmiştir. 1998 yılında Azerbaycan'da idam cezasının kaldırılmasının ardından cezası müebbet hapse çevrilmiş ve halen cezasının infazı devam etmektedir.

Gazah Bölgesi Merkez Hastanesi başhekiminin 19 Ağustos 2011 tarihli kararıyla, başvuran hastanenin ayakta tedavi polikliniğinin başhekimliğine atanmıştır.

Başvuranın başhekim olarak atanmasının ardından 23 Ağustos 2011 ve 10 Eylül 2011 tarihleri arasında Gündelik Bakı Gazetesi'nde çeşitli makaleler yayınlanmıştır. İlk makale "Hükûmet düşmanlarının akrabaları göreve atanıyor" başlığı altında yayınlamıştır. Söz konusu makale daha önce devlete muhalefet etmiş kişilerin ve akrabalarının çeşitli görevlere atanmasıyla ilgili genel ifadelerle başladıktan sonra OMON olaylarından bahsetmiş ve başvuranın başhekimlik görevine atanmasını sorgulamayla devam etmiştir. İkinci makale "R.H. ve O.S. OMON üyeleriyle ilgileniyor mu?" başlığını taşımakla birlikte makalenin alt başlığında

⁷ Abbasaliyeva/Azerbaycan Kararı, No. 6950/13, 27 Nisan 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-224366>

“*Elchin Amiraslanov’un Shahla Amiraslanova neden başhekimlik görevine atandı ?*” alt başlığını taşımaktaydı. Üçüncü makale “*İkizlerden biri devlete, diğeri darbeye hizmet ediyor*” başlığını taşımakla birlikte makale alt başlığında “*Shahla Amiraslanova OMON üyesinin ikiz kardeşi*” alt başlığını taşımaktaydı. Dördüncü makale “*Sağlık Bakanlığında istenmeyen gerçek, OMON üyesinin kız kardeşi görevde*” başlığıyla yayınlanmıştır. Başvuran evlenmeden önceki soyadını 26 yıldır kullanmamasına rağmen, söz konusu makalelerde başvuranın evlenmeden önceki soyadına da yer verilmiştir.

Başvuranın ifadesine göre söz konusu makalelerin yayınlanmasının ardından 12 Eylül 2011 tarihinde Gazah Bölge İcra Kurumu Başkanı kendisinden bir istifa mektubu yazmasını istemiştir. Başvuran talebi reddetmiştir. Başvuran, aynı gün başhekimlik görevinden alınmış ve önceki görevi olan doktorluğa geri dönmüştür.

19 Eylül 2011 tarihinde başvuran, işvereni aleyhine dava açarak başhekimlik görevine iade edilmesini ve kazanç kaybı için tazminat ödenmesini talep etmiştir. 18 Kasım 2011 tarihinde Gazah Bölge Mahkemesi, başvuranın başhekim olarak atanması sırasında iş mevzuatı gerekliliklerinin ihlal edildiğini tespit ederek başvuranın taleplerini reddetmiştir. Gence Temyiz Mahkemesi ve Yüksek Mahkemesi sırasıyla 15 Şubat 2012 ve 13 Temmuz 2012 tarihli kararlarıyla başvuranın temyiz taleplerini reddetmiştir.

Başvuran, 16 Eylül 2011 tarihinde Gündelik Bakı Gazetesi’nin genel yayın yönetmeninden bir tekzip yayınlamasını istemiş ancak genel yayın yönetmeni başvuranın talebini reddetmiştir. Talebinin reddedilmesi üzerine başvuran Ekim 2011’de makalenin yazarlarına karşı dava açmıştır. Başvuran kendisine ve aile üyelerine yönelik bir tekzip ve özür ile birlikte maddi manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuran ayrıca evlendikten sonra son yirmi altı yıldır “*Abbasaliyeva*” soyadını kullandığını belirtmiştir.

13 Ağustos 2012 tarihinde başvuran temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvuran temyiz talebinde, sanıkların ifade özgürlüğü haklarını kötüye kullandıklarını ve bunun sonucunda özel hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Başvuran ayrıca ilgili makalelerin yayınlanmasının ardından görevinden alındığını ileri sürmüştür. 2 Ekim 2012 tarihinde Yüksek Mahkeme, istinaf mahkemesinin gerekçelerini yineleyerek temyiz talebini reddetmiştir.

Mahkemenin Değerlendirmesi:

AİHM, yerel mahkemelerin, kamu görevlerinde bulunanların eleştirilere karşı daha hoşgörülü olmaları gerektiğine dair değerlendirmesine karşılık yerel mahkemelerin başvuranın kamu görevlisi olmasının başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına ilişkin koruma beklentisini neden azalttığına dair hiçbir gerekçe sunmadığını belirtmiştir. AİHM, makalelerde

yer alan ifadelerin başvuranın mesleki yetenekleri yerine sadece kişisel olarak başvurunu eleştirdiği için bu hususun daha da önemli olduğunu vurgulamıştır.

AİHM; yayınların içeriği, şekli ve sonuçları ile ilgili olarak yapmış olduğu değerlendirmede ise ilk olarak başvuranın evlenmeden önceki soyadını kullanmamasına rağmen, yazarların, başvuranın erkek kardeşiyle olan aile bağıını göstermek için kasıtlı olarak bu soyadını kullanmayı tercih ettiklerini tespit etmiştir. AİHM, son olarak makalelerin yayınlanmasından birkaç gün sonra başvuranın başhekimlik görevinden alındığını dikkate almıştır.

Bu tespitler ışığında AİHM, yerel mahkemece sunulan gerekçelerin kısa olduğunu ve yerel mahkemelerin ifade özgürlüğünün izin verilen sınırlarını aşp aşmadığını usulüne uygun olarak incelemedikleri belirtmiştir.

Dolayısıyla AİHM, yerel mahkemelerin mevcut davadaki gerekçeleri ve vardıkları sonuçları göz önüne alarak başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkı ile gazetenin ifade özgürlüğü arasında yeterli bir dengeleme çalışması yapmadığını tespit ederek Sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

8. Loukili/Hollanda⁸ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın ikamet izninin iptali ve ülkeye giriş yasağı kararları nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.*

Başvuran Fas vatandaşı olup Rotterdam'da yaşamaktadır. Başvuran 1981 yılında annesi ve kardeşleriyle birlikte Hollanda'da yaşayan babasının yanına gelmiş, 1993- 2001 yılları arasında geçici oturma izni, 2001 yılından sonra ise süresiz oturma izni sahibi olmuştur. Başvuranın bir Hollanda vatandaşı ile olan ilişkisinden 2008 ve 2014 yıllarında iki çocuğu dünyaya gelmiştir. Başvuran bu çocuklardan yalnızca 2014 yılında doğanı tanımıştır. Başvuranın çocuklarla ya da çocukların annesiyle birlikte bir hayat sürüp sürmediği dosya kapsamından anlaşılamamıştır.

Başvuran hakkında 2000 ve 2012 yılları arasında uyuşturucu madde kullanımı, kasten yaralama, mala zarar verme, suç eşyasını kabul etme suçları nedeniyle toplum hizmeti ve hapis cezaları verilmiştir. Buna ek olarak başvuran, 2014 ve 2017 yıllarında Maastricht Bölge Mahkemesi tarafından uyuşturucu ticareti suçu kapsamında ayrı ayrı hapis cezalarıyla cezalandırılmıştır.

⁸ Loukili/Hollanda Kararı, No. 57766/19, 11 Nisan 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-224075>

2017 yılı Haziran ayında Hollanda Güvenlik ve Adalet Bakanlığı başvurana mahkûmiyetleri nedeniyle oturma izninin iptalinin, sınır dışı etme kararının ve on yıl süreyle ülkeye giriş yasağı konulmasının gündemde olduğunu bildirmiş ve konu hakkında savunmada bulunabileceğini ifade etmiştir. Başvuran yazılı savunmasında söz konusu işlemlerin kendisini çocuklarından, anne-babasından ve kardeşlerinden ayıracağını, suç geçmişini geride bıraktığını, düzenli bir işte çalışmaya başladığını ve çocuklarının sorumluluğunu üstlenmeye başladığını iddia etmiştir. Başvuran, gerekli hususları yazılı savunmasında ifade ettiğini belirterek, Göçmen ve Vatandaşlık Servisi önündeki duruşmada sözlü savunmaya katılmamıştır.

Hollanda Güvenlik ve Adalet Bakanlığı 21 Kasım 2017 tarihli kararıyla, başvuranın önceki mahkûmiyetlerine atıfta bulunarak, başvuranın oturma izninin kaldırılmasına, sınır dışı edilmesine ve on yıl ülkeye giriş yasağı konulmasına karar vermiştir. Söz konusu kararda bu işlemin Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında bir müdahale teşkil edeceği ancak bunun başvuranın suç geçmişi, Hollanda kamu düzenine saygı göstermemiş olması ve yeniden suç işleme ihtimalinin çok yüksek olması gibi haklı nedenlere dayandığı ifade edilmiştir. Başvuran tarafından bu karara yapılan itiraz, 24 Mayıs 2018 tarihli kararla reddedilmiştir.

Başvuran, 24 Mayıs 2018 tarihli karara karşı 21 Haziran 2018 tarihinde Hague Bölge Mahkemesi önünde temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvuran, itiraz gerekçelerini yinelemiş, Fas'tan üç yaşında ayrıldığını vurgulamış ve ailesine odaklanmak için sabıkalı geçmişinden koptuğunu ileri sürmüştür. Buna ek olarak başvuran, Hollanda'da uzun süre kalması, çocuklar ve onların anneleri ile bağları ve Fas ile herhangi bir gerçek bağın olmaması nedeniyle ihtilaf konusu tedbirlerin orantısız olduğunu ileri sürmüştür.

Lahey Bölge Mahkemesi, 12 Mart 2019 tarihli kararıyla başvuranın talebini reddetmiştir. Bölge Mahkemesi, İdare tarafından alınan kararda başvuranın suç geçmişine ve toplum için tehlike teşkil ettiğine ilişkin yeterli gerekçelere yer verildiğini ve İdare tarafından uyuşmazlık konusu olguların nazara alınmadığını gösteren bir unsur bulunmadığını belirterek kamu düzeninin sağlanması konusundaki gerekliliklerin, başvuranın aile hayatını Hollanda'da sürdürme konusundaki menfaatine ağır bastığı sonucuna varmıştır. Başvuran tarafından bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu, 29 Ağustos 2019 tarihli kararla reddedilmiştir.

Başvuran Mahkeme önünde yaptığı başvurusunda, söz konusu tedbirlerin orantısız olduğunu, sınır dışı edilmesi ve ülkeye giriş yasağı getirilmesi halinde ailesi ve çocuklarıyla olan ilişkisinin sona erme tehlikesinin bulunduğunu ileri sürmüştür.

Mahkemenin Değerlendirmesi:

Mahkeme ilk olarak, Sözleşme'nin bir yabancıнын belirli bir ülkeye girme veya belirli bir ülkede ikamet etme hakkını garanti etmediğini ve Sözleşmeciler Devletlerin kamu düzenini

koruma görevlerini yerine getirirken, cezai suçlardan hüküm giymiş bir yabancıyı sınır dışı etme yetkisine sahip olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte, bir kişinin özel veya aile hayatına yönelik bir müdahalenin söz konusu hükmün 2. paragrafına uygun düşmesi gerekir.

Müdahalenin varlığı açısından Mahkeme, davanın koşulları nazara alındığında başvuran ve çocukları arasında bir aile hayatının bulunduğundan söz edilmesinin çok zor olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, yerel makamlar tarafından yapılan değerlendirmelerde aile hayatının varlığının kabul edilmesini nazara alarak, başvuran ve çocukları arasında 8. madde kapsamında aile hayatına dair kabule şayan bağların bulunduğunu ve başvuran hakkındaki tedbirlerin bu bağlara müdahale ettiğini kabul etmiştir. Mahkeme, başvuran hakkında uygulanan tedbirlerin kanuni bir temeli olduğunu ve kamu güvenliğinin sağlanması ve suçun önlenmesi gibi meşru amaçlar güttüğünü ifade etmiştir.

Demokratik toplumda gereklilik konusunda Mahkeme, oturma izninin iptal edilmesinin ve ülkeye giriş yasağı getirilmesinin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını ve Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında izlenen meşru amaçlarla orantılı olup olmadığını değerlendirmek için gerekli kriterlerin içtihadında belirli olduğunu ifade etmiştir. Bu kriterler şöyle özetlenebilecektir: başvuran tarafından işlenen suçun niteliği ve ciddiyeti; başvuranın sınır dışı edileceği ülkede kalış süresi; suçun işlenmesinden bu yana geçen süre ve başvuranın bu süre içindeki davranışı; sınır dışı edilen ve aile hayatı kapsamında değerlendirilecek çeşitli kişilerin milliyetleri; evliliğin uzunluğu gibi başvuranın aile durumu ve bir çiftin aile yaşamının etkililiğini ifade eden diğer faktörler; bir aile ilişkisine girdiği sırada eşin suçu bilip bilmediği; evlilikten çocukların olup olmadığı ve varsa yaşları; başvuranın sınır dışı edileceği ülkede eşin karşılaşması muhtemel zorlukların ciddiyeti; çocukların yüksek yararı ve refahı, özellikle başvuranın herhangi bir çocuğunun başvuranın sınır dışı edileceği ülkede karşılaşması muhtemel zorlukların ciddiyeti ve ev sahibi ülke ve varış ülkesi ile sosyal, kültürel ve aile bağlarının sağlamlığı.

Uyuşmazlığı bu kriterler ışığında inceleyen Mahkeme, yerel mahkemeler de dâhil olmak üzere yetkili ulusal makamların uyuşmazlığı dikkatli bir şekilde inceledikleri ve Mahkeme'nin içtihadından ortaya çıkan ilgili tüm faktörleri ayrıntılı bir şekilde değerlendirdikleri sonucuna varmıştır. Özellikle, işlenen suçların ciddiyeti ve tekrarlayıcı niteliği, bunların bir bütün olarak toplum üzerindeki etkisi, ilgili zamanda başvuranın çocuklarıyla olan etkileşiminin ve Fas ile sosyal ve kültürel bağlarının uygun şekilde kanıtlanmamasını göz önünde bulunduran Mahkeme, Devletlerin yabancıların kendi topraklarında ikametini kontrol etme ve düzenleme konusundaki egemenliğini göz önünde bulundurarak, yerel makamların başvuranın aile hayatına saygı hakkını Devletin kamu güvenliği ve düzensizlik ve suç önleme konusundaki

menfaatine karşı yeterince dengelediği sonucuna varmıştır. Buna ek olarak, başvuranın oturma izninin iptali ve ülkeye giriş yasağı getirilmesinde davalı devletin kendi menfaatlerini başvuraninkinden üstün tuttuğunu gösterecek bir unsur bulunmadığını belirten Mahkeme davalı devletin kendisine tanınan takdir marjı içerisinde hareket ettiğini ifade etmiştir.

Bu değerlendirmeler ışığında Mahkeme somut olayda başvuranın sınır dışı edilmesinin ve ülkeye giriş yasağı uygulanmasının Sözleşme'nin 8. maddesini ihlal etmediği sonucuna varmıştır.

9. UAB Kesko Senukai Litvanya/Litvanya⁹ Kararı

Öz: *Başvuru, Litvanya'da faaliyet gösteren bir perakende gıda şirketinin Litvanya Rekabet Konseyi tarafından ofisinin denetlenmesi ve bazı başka şirketlerle birlikte fiyatların sabitlenmesine yönelik iddiaların soruşturulması ve denetlenmesi nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.*

Nisan 2018'de Litvanya Rekabet Konseyi, aralarında başvuran şirketin de bulunduğu altı perakende şirketinin mağazalarında fiyat sabitlemesi yaptığına dair şüpheler üzerine bir soruşturma başlatmıştır. Haziran 2018'de, mahkemeden izin alan Rekabet Konseyi, başvuran şirketin Kaunas'taki kayıtlı ofisinde, şirket avukatı, danışmanları ve üst düzey yöneticilerinin katılımıyla bir inceleme gerçekleştirmiştir. Denetimin resmi kayıtlarına göre, 400 sayfadan fazla belgeye el konulmuş, beş bilgisayar ve bir cep telefonu incelenmiş ve 250 gigabayttan fazla veri kopyalanmıştır.

Başvuran şirket, Rekabet Konseyinden soruşturma ile ilgili olmayan ve el konulan tüm verilerin kendisine iade edilmesini ya da imha edilmesini talep etmiştir. Rekabet Konseyi, bu talebi için şirkete yedi gün süre vermiş ve bu süre içerisinde her bir belgenin neden soruşturmadan hariç tutulması gerektiğine gerekçe göstermesini istemiştir. Başvuran şirket Litvanya Rekabet Konseyi'ne, ele geçirilen çok büyük miktarda veri nedeniyle bunun mümkün olmadığını bildirmiştir. Gerekçe ileri sürülemedince Rekabet Konseyi bu talebi reddetmiştir.

Başvuran şirket mahkemeye başvurmuş ancak Vilnius Bölge İdare Mahkemesi, Rekabet Konseyi'nin şirketin teftişin yürütülmesine ilişkin şikâyetini reddetme kararı gibi hukuki sonuç doğurmayan bir kararın idari davaya konu olamayacağını belirterek şikâyeti incelemeyi reddetmiştir. İdare mahkemesi hukuki sonuçların ancak soruşturma tamamlandığında ve nihai bir karar verildiğinde ortaya çıkacağını vurgulamıştır. Bunun üzerine başvuran şirket temyize gitmiştir.

⁹ UAB Kesko Senukai Litvanya/Litvanya Kararı, No. 19162/19, 4 Nisan 2023.
<https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-223928>

Ekim 2018'de Yüksek İdare Mahkemesi, özellikle idare mahkemelerinin yalnızca hukuki sonuçları olan davalarla ilgilendiğini ve bu durumda başvuran şirketin hak ve yükümlülüklerinin davayla değişmeyeceğini belirterek bu itirazı reddetmiştir. Aynı yılın Aralık ayında mahkeme, yargılamanın yeniden başlatılması için yapılan başvuruyu da reddetmiştir. Mart 2020'de, ilgili şirketlerin herhangi bir ihlalde bulunduğu dair inandırıcı ve ikna edici herhangi bir gerekçe bulunmadığından soruşturma durdurulmuş ve ele geçirilen bilgiler nihayetinde yok edilmiştir.

Mahkemenin Değerlendirmesi:

Mahkeme, mevcut davadaki rolünün, Rekabet Konseyi yetkililerinin eylemlerinin yasal ve orantılı olup olmadığını değerlendirmek olmadığını, ancak yerel mahkemelerin başvuran şirket tarafından yapılan şikâyetleri incelemeyi reddetmesinin haklı olup olmadığını değerlendirmek olduğunu kaydetmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin, bir ticari şirketin tesislerinde yapılan arama veya el koyma ile ilgili tüm davalarda olaydan sonra yargısal bir inceleme yapılmasını gerektirecek şekilde yorumlanamayacağına ancak Mahkeme'nin içtihadına göre, arama ve el koymaların 8. maddeye uygunluğu değerlendirilirken, diğer faktörlerle birlikte, böyle bir incelemenin mevcudiyetinin de dikkate alınabileceğine dikkat çekmiştir. Litvanya hukukunda bu tür incelemelerin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin bir dizi usul güvencesi bulunmaktadır. Ancak başvuran şirket yasal çerçeveyi sorgulamamış, Rekabet Konseyi'nin büyük miktarda bilgiye el koyarak ve personelinin haklarını kısıtlayarak yetkilerini aştığını iddia etmiştir. Bu şikâyetler hiçbir şekilde temelsiz olarak görülemeyecektir. Rekabet Kurulu, el konulan materyallere ya da personelin telefon kullanımına getirilen kısıtlamalara ilişkin iddiaları reddetmemiş, bunun yerine sadece bu eylemleri yasal bulmuştur. Bu nedenle, mahkeme, başvuran şirket hakkında yapılan işlemlerin mahkemeler tarafından gözden geçirilmesinde meşru bir menfaati bulunduğu dikkat çekmiştir.

Mahkeme son olarak, başvuran şirket aleyhindeki soruşturma nihayetinde durdurulduğu için, Rekabet Konseyi'ne yönelik şikâyetlerin iç yargılamanın hiçbir aşamasında incelenmediğini, Yargı denetiminin olmamasının, davada keyfilik ve suiistimale karşı etkili güvencelerin olmadığı anlamına geldiğini not etmiş ve 8. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme, 6 § 1 ve 13. maddeler kapsamındaki şikâyetleri ise ayrı ayrı incelemeye gerek görmemiştir.

6

EĞİTİM HAKKI

10. T.H./Bulgaristan¹⁰ Kararı

Öz: *Başvuru, psikiyatrik sorunları nedeniyle özel eğitime ihtiyaç duyan başvuranın okula başlamasının ardından okuldaki diğer çocukların eğitimini engelleyecek derecede davranış bozukluğu göstermesi ve hakkında okul değişikliğine karar verilmesi nedeniyle Ek Protokol'ün 2. maddesinde düzenlenen eğitim hakkı ile bağlantılı şekilde Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.*

Başvuran 2011 yılında yedi yaşına geldiğinde ilkokula başlamış, okula kayıt esnasında yapılan yeterlilik testinde çocuğun eğitim hayatında birtakım sıkıntılara maruz kalabileceği belirlenmiştir. Bunun ardından okulun ikinci yılında başvurana çocuk psikiyatrisleri tarafından hiperkinetik bozukluk tanısı konulmuştur. Bunun üzerine başvuranın özel eğitim gereksinimi olduğuna karar verilerek psikolog, konuşma terapisti ve yardımcı öğretmen ile eğitim almasına karar verilmiştir. Başvuranın durumunda düzelme olmaması nedeniyle başvuran başka okula nakledilmiştir. Başvuran nakil olduğu okulda kişiselleştirilmiş bir eğitim planı takip etmiş, dersleri diğer çocuklardan ayrı bir şekilde görmüştür. Başvuranın davranış bozuklukları burada da devam etmekle birlikte durumu yavaşça düzelme yoluna girmiştir.

Başvuranın ailesi onun birinci okulundaki müdür ve öğretmeni hakkında çocuğuna karşı ayrımcılık uyguladıkları iddiasıyla Ayrımcılığın Önlenmesi Komisyonu'na başvuruda bulunmuştur. Komisyon yaptığı araştırmadan sonra okulun ayrımcılık yapmadığına karar vermiştir. Bunun üzerine, başvuranın AİHM'e başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi:

Mahkeme öncelikle başvuranın şikâyetinin Sözleşme'nin 8. maddesi altında değil 1. Ek Protokol'ün 2. maddesinde düzenlenen eğitim hakkı ile bağlantılı şekilde Sözleşme'nin 14. Maddesinde yer bulan ayrımcılık yasağı kapsamında değerlendirilmesine karar vermiştir. Bu kapsamdaki değerlendirme Sözleşme'nin 8. maddesi ışığında yapılacaktır.

Mahkeme ilk olarak başvuranın engellilik durumu nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddiasını incelemiştir. Mahkeme, başvuranın hiperaktif bozukluk ve öğrenme zorlukları nedeniyle diğerlerine göre farklı bir muameleye tâbi tutulduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte, ayrımcılığın mevcudiyeti için bu farklılığın objektif ve makul bir gerekçesinin olup olmadığı tespit edilmelidir. Mahkeme, yukarıda anlatılan olayları teker teker değerlendirdikten sonra okul müdürü ve öğretmenin başvuranın karşı davranışlarının objektif ve makul olmadığını ortaya koyacak bir delil olmadığına karar vermiştir.

¹⁰ T.H./Bulgaristan Kararı, No. 46519/20, 11 Nisan 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-224076>

Başvuranın ikinci şikâyeti ise kendisine makul bir eğitim imkânı/yeri sağlanmadığına ilişkindir. Mahkeme, Sözleşme'nin 14. maddesinin, kişinin engellilik durumunun yarattığı olumsuzlukları tamamen ortadan kaldıracak önlemleri almaktan çok makul imkân sağlamayı içerdiğini belirterek bu konuda da pozitif yükümlülüklerin yerine getirildiğini kabul etmiştir. Mahkeme'ye göre, eğitim hakkının kullanılabilmesi için yeterli imkânların sağlanabilmesi makul ölçülerde gerçekleştirilmesi gereken bir pozitif yükümlülüktür. Bu bağlamda AİHM, her ne kadar başvuran rahatsızlığı nedeniyle özel bir eğitime ihtiyaç duysa da bu özel eğitimin diğer herkesin eğitim hakkını kullanmasını engelleyecek şekilde bir pozitif yükümlülüğe dönüşmesinin beklenmemesi gerektiği değerlendirmesiyle eğitim hakkının da ihlal edilmediğine karar vermiştir.

İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

Milli Müdafaa Cad. No: 8 Bakanlıklar Kızılay/ANKARA

T: 0 (312) 549 59 05 F: 0 (312) 549 59 27

e-mail: inhak@adalet.gov.tr